אויף פרעמדע וועגן

א שפאנענדער ראמאן פון די ליידן און קאמף פון דעם אידישן וואנדערער

פון דר. ל. ב—ן

(פארטזעצונג)

— טאטע ! — האט מעקנעק פלוצלונג אונטערבראכן זיין התפעלות, אפשטעלנדיק זיך לעבן אים מיט די ווייסע אויגן פארטראכט : — טאטע, האט ליובא א מאל גערעדט מיט דיר וועגן מיר ? . . .

— ניין, מיין זון, וואס זאל זי ריידן ? . . .

— קיינמאל ניט ? . . .

— ניין.

— קיין איין ווארט ניט ?

— וואס קאן זי ריידן, מיין זון ? . . דו באהאנדלסט איר נאנץ גוט . . . . זי קאן צו דיך גארנישט האבן . . .

— און עטינבערג, אליין ? רעדט ער אמאל פון מיר, הא, טאטע ? . . .

— נו, אודאי רעדט ער . . . פארוואס זאל ער ניט ריידן ? . . .

— וואס רעדט ער, טאטע ?

— אם, אז דו ביזט, דאנקען גאט, א גביר, א . . . פאבריקאנט, דאנקען גאט און שאבאש ! . . .

מעקנעק'ס ווייסע אויגן האבן פריילאך געגוקט בלישטשען און ער האט געזאגט :

— ווייס ער, אז איך בין רייך ? . . אין וויפיל שאצט ער מיך ?

— אז דו ביזט רייך, דאנקען גאט, ווייסט ער אודאי, אבער וויפיל דו ביזט ווערט ווייסט ער ניט . . . . ער האט ביי מיר אמאל געפרעגט וויפיל דו פארמאגסט, האב איך אים געזאגט, אז איך ווייס ניט, אט ווי דער אמת איז, און שאבאש.

— ער האט ביי דיר געפרעגט ווי־פיל איך פארמאג, הא ? דו האסט אים געראפט זאגן . . . . פון דרייסיק ביז פערציק טויזנט . . . ניין ! — האט ער זיך א כאפ געטאן — זאג אים, אז איך פארמאג פופציק טויזנט דאלאר, און אז מיין געשעפט וואקסט וואס א יאר גרעסער ווי גרעסער . . .

— נו, געלויבט איז גאט, מיין זון ! מעקנעק האט ארויסגענומען פון קע־שענע א קליינע און שווארצע קעסטע־לע און עס דערלאנג זיין טאטן, דאן האט ער גענומען גיין צעטראגן איבער'ן אפיס הין און צוריק טרעטנדיק ווייך און לאנגזאם איבער'ן קאוויאר און דרייענ־דיק מיט דער רויטהאריקער האנט זיינע דיניקע און רויטע וואנצעס.

דער אלטער האט דערווייל ארויסגענו־מען פון קעסטעלע א פינקלדיקן רינג און דרייענדיק אים אויף אלע זייטן האט ער מיט התפעלות געאיקט :

— אי, אי, א טייער שטיקל סחורה און שאבאש ! . . . שיין, פארגוגו זאל זי עס געזונטערהייד ! . . . . אי, אי, אפילו עטינבערג וועט זיך מיט אזא רינג ניט דארפן שעמען . . .

— האט דער אלטער זיך אפגערו־פען.

— דו זאג עס אים טאקע ! איך וויל אז ער זאל עס וויסן.

— גוט, מיין זון, גוט . . . . פאר־וואס גייסטו אים אליין ניט ארויס ? דו האסט דאך אים נאך גארניט געזוג־ען ! . . .

— איך וויים אליין ניט . . . עפעס איז מיר שווער צו גיין צו אים. עס דאכט זיך מיר נאר, אז איך וועל ביי אים ניט זיין קיין גוטער גאסט. אבער איך וועל אריבערגיין צו אים. איך האב ביי זיך אפגעמאכט . . . ביי נאש, איך מוז צו אים אריינגיין ! . . .

ער האט ווידער גענומען גיין צע־טראגן איבער'ן אפיס הין און צוריק און געדרייט די רויטע וואנצעס.

— טאטע, ווי דייקסטו ? — האט ער זיך פלוצלונג איינגעגעבן מיט זיינע ווייסע אויגן אין זיין טאטנ'ס גרויען פינס : — ווי דייקסטו וועגן איך . . . וועגן איך . . . זאל זאגן עטינבערג'ן, אז איך . . . אז איך . . . . — האט ער געגוקט שטאמלען און ניט געענדיקט.

— וואס ווילסט זאגן עטינבערג'ן מיין זון ? — האט דער אלטער אים אנ־געקוקט פארוואונדערט מיט זיינע רויטע אויגן.

— הא ? — גארנישט, טאטע, גאר־נישט ! — האט ער זיך א כאפ געטאן צעטראגן, טראכטנדיק דערביי : — ניין, פריער מוז איך זאגן ליובא'ן, אז איך ליב זי . . . איך וויל פריער הערן, ווי ער איז געבליבן שטיין און האט א דריק געטאן מיט די שמאלע אקסלען.

— אנטשולדיקט, איר זייט אזא מאר־נע . . . . לאז איך איין אמאל אין טעאטער, צו אן אפערא, ווייל איר ניט גיין . . . . איך שטיט הפנים ניט אן !

— האט זיך ביי אים פלוצלונג קעגן זיין איינגעגעבן ווייל ארויסגעריסן, און ער איז רויט געווארן.

(פארטזעצונג קומט)

קוועבעק און די אידישע אימיגראציע ארבעט

(שלום פון זייט 2)

אן אויסנאם, זאלן זיך פארשרייבן אלס מיטגלידער אין א. א. ח. פ.

עס איז מער ווי זיכער אז די קוויבע־קער אידן וועלכע האבן שטענדיק זוכה געווען צו זיין פון די ערשטע מקבל־פנים צו זיין די איידישע אנקומענדיקע אימיגראנטן, וועלן, מער ווי תמיד, פאר־שטיין די וויכטיקייט פון דעם איצטיקן מאמענט ווען אימיגראציע, דאס אויס־וואנדערן פון די איבערפולטע מזרח־אייר־אופייאישע לענדער אין פשוט א פראגע פון קיום האומה און וועלן צוזאמען ביי־שטייערן זייער חלק אין דער דאזיקער גרויסער און וויכטיקער נאציאנאלער אר־בעט.

דער שרייבער פון די דאזיקע שורות האט אין זיין רעדע אנגעוויזן אויף דער וויכטיקער ראל וואס די אידן אין דער פראוויינץ וועלן האבן צו זאגן נאכדעם ווי עס וועט אריין אין קראפט די נייע פראָ־צעדורע פון דער פרווינציאלער קאנטראל איבער דער קאנאדער אימיגראציע.

ווען זי דערוואוסט זיך אז איר מאן איז א נע־גער ברייגנט זי אום זייערע זעקס קינדער און מאכט א פארזוך צו באנייז זעלסטמארד

פון א. לאמוש

ווען מילדרעד האט זיך באקאנט מיט דעם עלענאנטן שיינעם פאשא, איז זי נאך געווען א נאנץ יונגע און אומדערפא־רענע מיידל. געבוירן ביי אימיגראנטן על־טערן, וועלכע זיינען אין זייער צייט גע־ווען אנגעשטעקט מיט אייראפייאישן אי־דעאליזם, האט זי פון זיי נע'ירשנ'ן די ראזיקע איינגעשאפט און האט פשוט פאר־נעטערט יעדן איינעם וואס איז געקומען פון אייראפע, וואס איז דארט דערצוינן גע־ווארן. ווייל געדענקט האט זי, אז יעדער איינער וואס ווערט דערצוינן אין אייראָ־פייאישער סביבה מוז זיין אן אידעאליסט, א העכערע, פרייערע און בעסערע נשמה. — אנדערש האט זי זיך דעם אייראפייער ניט געקאנט פארשטעלן.

ווען זי האט זיך באקאנט מיט פאשא'ן, איז זי פארכאפט געווארן פון זיין אינטע־ליגענץ, פון זיין עלעגאנץ, זיינע מאניערן און הויפטזאכלאך פון זיין שיינעם רויידן. זי האט אים פשוט פארגעטערט און זיך פארליבט אין אים איבער די אויערן.

פאשא, א דורכגעטריבענער יונג, מיט גענוג דערפארונג, האט גאנץ גוט פאר־שטאנען די געפילן וואס דאס נאאיווע מיידל פילט צו אים. און כאטש ער איז שוין געווען א פארהייראטער מאן, — ער האט אין דער היים איבערגעלאזט א פרוי מיט א קינד, — איז ער אבער אויף אזוי־פיל פארכאפט געווארן פון דער פרייער אמעריקע און דער אומבאגרעניצטער "פרייהייט" וואס ער האט דא פלוצלונג באגעגנט, אז ער האט פארגעסן, און אפשר האט ער בכיון באשלאסן צו פארגעסן אין זיין פרוי און קינד, וועלכע וואלטערן זיך ערגעץ אין אייראפע און קוקן זייערע אויגן אויס אויף א בריף פון אים.

קיין מענש פון טיפע מאראלישע אי־בערצייגונגען איז כאשא קיין מאל ניט גע־ווען, האט ער באשלאסן, אז די אומשטענ־דען וועלן זיך ענדערן און דאס אריינפארן אין לאנד וועט פרייער ווערן און ער וועט קאנען אריינברייגנען אחער זיין פרוי און קינד, ווארום זאל ער זיך דערווייל אפזאגן פון פארגעניגנס. — איז ווארום זאל ער ניט הנאה האבן פונ'ם לעבן ? אז ער שפילט זיך מיט א מענשלאך לעבן, אז דורך אים וועט אן אומשולדיק מיידל אויס־קומען צו ליידן איר נאנץ לעבן, און ער וועט מעגלאך צעברעכן און רואינירן איר לעבן — דאס האט אים ניט געקימערט.

האט ער מילדרעד'ן ניט דערציילט דעם אמת, אז ער איז שוין א פארהייראטער מאן און א פאטער פון א קינד; ער האט איר ניט געגעבן צו פארשטיין, אז זייער ליבע וועט זיין א זינלאזע, א פארברע־כערישע, א זינדיקע — נאר פארקערט ער האט דערמוטיקט, געוועקט ביי איר ליבע און באשלאסן אויסצונוצן איר נאיוויטעט און איר אומדערפארנקייט.

פלעגט ער זי פארטומלען מיט שיינע פראזן — און שיינע פראזן האט ער גע־קאנט א סך — פראזן וועגן אינדיווידואל־לעזם, זעלבסטשטענדיקייט, פרייע ליבע א. א. וו. ער האט געלאכט פון דער אנגעגו־מענער מאראל, פון דער הייראטס אינסטי־טוציע, פון אלע הייליגטימער — ניט פאר אים זיינען זיי געשאפן געווארן. ער איז דער נייער טיפ מענש, דער מענש פון דער צוקונפטס ארדענונג, דער רעוואלו־ציאנער, דער איבערמענש.

און מיט זיינע פראזן וועגן פרייע אי־דייען האט ער זי געפאנגען. זי האט אים פארגעטערט און געגלויבט אין אים ווי אין א גאט. האבן זיי זיך איינגעארדנט א קליינעם אפארטמענט און גענומען לעבן צוזאמען לויט דעם שולחן ערוך פון פריי־ער ליבע.

ווען זיינע לאנדסלייט דא האבן זיך דערוואוסט פון זיין אויפפירונג, האבן זיי שטארק רחמנות געקראגן אויף זיין יונג ווייבל אין דער היים, און עס האבן זיך שוין געפונען מענשן וואס האבן איר גע־לאזט וויסן וועגן זיין נייער פארבינדונג דא. די יונגע פרוי, דערווייסנדיק זיך פון דעם, האט זיך ארויסגעלאזט אין וועג אריין אויף גאט'ס באראט. זיך גענוג אנ־געפלאנט און אפגעוואלגערט אין פארשיי־דענע פארטן פון אייראפע, ביז איר איז ענדלאך געלונגען אנצוקומען קיין אמעריר־קע. און פון דארט איז איר ווי עס איז אין מיט דער הילף פון א פאר לאנדסלייט, גע־לונגען לעצטנס אריינצוכאפן זיך אין לאנד. ווען זי איז אנגעקומען אין שטאט אריין האבן זיך פאר פאשא'ן אנפגעגען צרות.

צערשט האט ער געזוכט פון מילדרעד'ן אינגאנצן צו באהאלטן די גאנצע זאך, אבער ווי לאנג איז דאס מעגלאך צו שווי־גען. די צוויי פרויען צונויפגעפירט פון זייטיקע, האבן זיך דאך געטראפן און דער גאנצער אמת איז ארויס. ווי בויטאוויל אויפ'ן וואסער. פאשא, פארשטייט זיך, האט ניט געוואוסט פון דער באגעגענ־יש און ווען מילדרעד האט אים פארגעוואר־פן זיין הייראט פון וועלכער ער האט פאר איר געמאכט א סוד, האט ער זיך אויסגע־לאכט און געזאגט אז דאס האבן זיינע שונאים, וואס פארגינען אים ניט זיין גליק, אויסגעטראכט דעם דאזיקן ליגן אויף אים.

ווען מילדרעד איז אבער צוגעשטאנען און אים דערציילט וועגן איר באגעגעניש מיט זיין אמת'ער פרוי, האט פאשא עפעס געגומען שטאמלען ניט פארשטענדלאכע ווערטער — ער האט זיך פשוט ניט גע־קאנט ארויסרייען פון דער פארלארנקייט. און דא האט זיך ארויסגעלאזט אין וועג אויף גאט'ס באראט. זיך גענוג אנ־געפלאנט און אפגעוואלגערט אין פארשיי־דענע פארטן פון אייראפע, ביז איר איז ענדלאך געלונגען אנצוקומען קיין אמעריר־קע. און פון דארט איז איר ווי עס איז אין מיט דער הילף פון א פאר לאנדסלייט, גע־לונגען לעצטנס אריינצוכאפן זיך אין לאנד. ווען זי איז אנגעקומען אין שטאט אריין האבן זיך פאר פאשא'ן אנפגעגען צרות.

צערשט האט ער געזוכט פון מילדרעד'ן אינגאנצן צו באהאלטן די גאנצע זאך, אבער ווי לאנג איז דאס מעגלאך צו שווי־גען. די צוויי פרויען צונויפגעפירט פון זייטיקע, האבן זיך דאך געטראפן און דער גאנצער אמת איז ארויס,